

**Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra filosofie a religionistiky**

Bakalářská práce

**BOJ PROTI ANTISEMITISMU NA STRÁNKÁCH
DENÍKU TRIBUNA V LETECH 1919 – 1924**

Vedoucí práce: PhDr. Jan Samohýl, Th.D.

**Autor práce: Kateřina Kabrnová
Studijní obor: Pedagogika volného času KS
Ročník: třetí 2013**

2013

Bakalářská práce v nezkrácené podobě

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

21. února 2013

Děkuji vedoucímu mé práce PhDr. Janu Samohýlovi, Th.D., za cenné rady, připomínky a metodické vedení mé práce. Děkuji historičce a spisovatelce Kateřině Čapkové za inspiraci a historický exkurz.

Obsah

Úvod.....	5
1 Židé v prvních letech samostatné Československé republiky	6
1.1 Židovská komunita na území českého státu	6
1.2 Organizovaná židovská hnutí počátku 20. století: Sionisté a Čechožidé	7
1.3 Čechožidé – autoři myšlenky nového deníku	8
1.4 Viktor Vohryzek a První republika.....	8
1.5 Antisemitismus ve 20. letech 20. století	10
1.6 Deník Tribuna	12
1.6.1 Ferdinand Peroutka	15
2 Deník Tribuna a jeho židovská tvář	16
2.1 První rok 1919	16
2.2 Rok 1920.....	19
2.3 Rok 1921.....	23
2.4 Rok 1922.....	28
2.5 Rok 1923.....	31
2.6 Rok 1924.....	33
Závěr.....	37
Seznam použitých zdrojů.....	38

Úvod

Deník Tribuna, který začal vycházet krátce poté, co vznikl nový československý stát, a jeho napojení na českožidovskou organizaci mě zaujaly natolik, že jsem si ho vybrala za téma své bakalářské práce. Jak moc se projevoval antisemitismus v novém státě a jak o něm informoval právě deník Tribuna v době, kdy ho vedl významný novinář Ferdinand Peroutka, to je to, co mě při bádání v jednotlivých výtiscích bude zajímat, co bude mým cílem. A bylo vůbec možné poznat, že za Tribunou stojí Židé?

Deník vycházel v letech 1919 až 1928 a za jeho vznikem stála skupina Židů, kteří se hlásili k českému národu a prosazovali asimilaci. Peroutka vedl deník od prvního vydání v únoru 1919 až do roku 1924. Po jeho odchodu nesl odpovědnost za tištěné zprávy především šéfredaktor Bedřich Hlaváč.

V době první republiky, zvláště na samém počátku nového československého státu, vycházelo obrovské množství novin a periodik. Většina z nich však byla nějakým způsobem propojena s politickými stranami té doby. Deník Tribuna byl v tomto ohledu jedinečný a zakládal si na své nezávislosti.

Primárním cílem mé práce bude prostudovat co možná nejvíce výtisků deníku Tribuna v prvních šesti letech existence. Zjistit, jakým způsobem a zda vůbec tyto nezávislé noviny pomohly českému národu vnímat Židy jako opravdové Čechy a ne jen jako nechtěné přistěhovalce. Použiji metodu přímou a metodu sondy, a to do sobotních a nedělních vydání. Prohlédnu též každou titulní stranu.

Zmapuji také život a postavení židovských komunit ve vymezeném časovém období v novém československém státě, abych získala o dané době přehled. K tomu použiji kompilační metodu.

Mezi základní zdroje mé práce budou patřit dobové výtisky Tribuny, které jsou uloženy v archivu časopiseckého oddělení Národního muzea. Do problematiky a dané doby mě uvede historická i současná literatura vypůjčená v několika knihovnách včetně té v Židovském muzeu v Praze.

Židé v prvních letech samostatné Československé republiky

1.1 Židovská komunita na území českého státu

První zmínky o židovském etniku na území dnešní České republiky se datují k 10. století. Kvůli svému specifickému způsobu života, vzdělání a náboženství se Židé po staletí museli vyrovnávat nejenom s předsudky a pověrami, ale i pogromy, útoky původních obyvatel, vystěhováním a segregací do ghett. Často museli být i speciálně označeni – museli nosit určené doplňky na oblečení. Po staletí mohli vykonávat jen určité profese – věnovali se především obchodu a financím.

Rovnoprávnosti na našem území se dočkali až roku 1867 na základě Prosinčové ústavy. Tato svoboda ale nevedla k nacionalizaci židovství, jak by se dalo očekávat. Naopak. Vedla k větší integraci a asimilaci do české společnosti. *Zákony, kterými byla koncem 60. let devatenáctého století legislativně završena takzvaná emancipace Židů v českých zemích, změnily příznivě jejich právní, ekonomické a sociální postavení. Zároveň však urychlily rozpad tradičních společenských, kulturních a sociálních vazeb uvnitř židovské pospolitosti a vyvolaly krizi jejich institucí.*¹

Historička Kateřina Čapková k tomu uvádí: „*Emancipace, která postavila Židy naroveň ostatnímu obyvatelstvu, však nevedla k jejich národnímu uvědomění, nýbrž naopak ke kulturní, politické i hospodářské integraci s okolním obyvatelstvem.*“²

Na počátku 20. století žili na území Čech převážně takzvaní západní Židé. Na rozdíl od druhé židovské komunity – východní – pro ně bylo typické, že potlačovali jidiš a ortodoxii a snažili se přijmout jakousi formu liberálního židovství. V literatuře se dokonce mluví až o mnohdy laxním přístupu českých Židů k judaismu. Prosazovali tedy především kulturní integraci a asimilaci. A Češi jim to usnadňovali. Většinová společnost k tomu navíc sama vytvářela příznivé podmínky. Sekulární charakter české společnosti nijak nevyhrocoval náboženské rozdíly.³

Že se jim integrace z velké části podařila, dokládá i fakt, že Československo jako jediný stát v Evropě umožnil Židům při sčítání obyvatelstva uvést židovskou národnost.

¹ PĚKNÝ, T. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*, str. 127

² ČAPKOVÁ, K. *Češi, Němci, Židé?*, str. 6

³ ČAPKOVÁ, K. *Češi, Němci, Židé?*, str. 26

Záleželo jen na subjektivním pocitu každého člověka. V jiných státech museli Židé dokládat znalost jazyka jidiš nebo hebrejštiny a museli být i členy židovské obce.⁴

1.2 Organizovaná židovská hnutí počátku 20. století: Sionisté a Čechožidé

Podle statistiky Františka Friedmanna žilo na území Čech, Moravy a Slezska v roce 1921 zhruba přes 155 tisíc Židů. Většina z nich nebyla nikde organizována. Přesto jejich život značně ovlivnila dvě organizovaná hnutí – sionistické a českožidovské.

Sionisté prosazovali kulturně-pluralistickou integraci. Podle té si měli Židé zachovat svou kulturní odlišnost, ale ekonomicky a politicky se včlenit do okolní společnosti.⁵ Prosazovali založení nového židovského státu v Palestině, který se měl stát historickým a náboženským centrem. To by rozvíjelo židovskou kulturu všude ve světě. Zatímco jedna část sionistů nepředpokládala, že by všichni Židé odešli do Palestiny, druhá část, ta nacionalistická, vystěhovalectví podporovala.

Jiný pohled na židovství měli Čechožidé. Ti se snažili především o integraci do české společnosti. I v tomto hnutí byly však dvě názorové cesty – jedna část členů hnutí prosazovala naprostou asimilaci, druhá část zase takzvanou syntetickou asimilaci, která by obohatila jak českou, tak židovskou kulturu.⁶

Zajímavé je, že tehdejší vláda v čele s prezidentem Tomášem Garriguem Masarykem se netajila většími sympatiemi k sionistickému hnutí. „Již dlouho před první světovou válkou se Masaryk zajímal o učení Achada Haama, zakladatele takzvaného kulturního sionismu, mezi jehož stoupence patřila i většina českých sionistů. Masaryk v jeho spisech našel inspiraci i pro své úvahy o obrodě českého národa.⁷

Naopak nesympatické musely být Masarykovi snahy některých českožidovských ideologů za první republiky, kteří za svůj cíl považovali úplné splynutí s okolím.⁸

⁴ Srov. ČAPKOVÁ, K. *Češi, Němci, Židé?*, str. 27

⁵ Srov. tamtéž, str. 10

⁶ Srov. tamtéž, str. 9, 10

⁷ Srov. tamtéž, str. 35

⁸ Srov. tamtéž str. 36

1.3 Čechožidé – autoři myšlenky nového deníku

V březnu roku 1876 založili česky hovořící židovští studenti z gymnázií první organizaci – Spolek českých akademiků Židů. Za cíl si členové spolku dali šířit znalost češtiny mezi Židy. Jeho prvním předsedou se stal právník Leopold Katz, významnými členy byli Adolf Stránský a Josef Podvinec. Hnutí se rozvíjelo až do konce 19. století. Tehdy Evropou otřásla aféra francouzského židovského důstojníka Dreyfuse, který byl obviněn ze špionáže pro německé císařství. Na starém kontinentu se tak zvedla vlna antisemitismu, která v Čechách vyvrcholila takzvanou hilsneriádou. Šlo o aféru, při které byl židovský mladík obviněn z vraždy české dívky. Mnoho Židů bylo projevy antisemitismu tak zklamáno a znechuceno, že se v té době přiklonilo právě k sionismu. Došlo i k ideovému rozkolu mezi samotnými Čechožidy. Do popředí vstoupila mladší a výraznější generace, sdružená kolem pardubického lékaře a filosofa Viktora Vohryzka. Ten byl tvůrcem nového českožidovského hnutí. *„Proti straně mladočeské, organisované v Politické jednotě čechožidovské, jejímž hlavním představitelem byl Jakub Schart, Maxim Reiner, Ignát Arnstein, Luděk Dux a která vybuodovala českožidovské hnutí spíše na základě citovém, vytvořil Viktor Vohryzek spolu s Eduardem Ledererem-Ledou, Stanislavem Schulhofem, Maxem Pleschnerem a jinými, českožidovské hnutí na reálném podkladě etickém a filosofickém, prohloubil je a dal mu pevnou vnitřní linii, jak pokud se týkalo vztahů českých židů k českému národu, tak i vztahu českých židů k židovským problémům vůbec.“*⁹ Rivalita obou táborů v českožidovském hnutí byla zřejmá, ale jak se uvádí v Dějinách českožidovského hnutí, byla ku prospěchu: „Hnutí získávalo neobyčejně na své vnitřní koncepci a hodnotě.“¹⁰

1.4 Viktor Vohryzek a První republika

Viktor Vohryzek byl významným představitelem Čechožidů. Domníval se, že judaismus má svým etickým poselstvím stále co říci světu, ale je třeba ho reformovat. Věřil, že prostřednictvím náboženství bude možno obrodit celé lidstvo, že mesiášská myšlenka židovství spočívá v pokroku.¹¹

⁹ *Dějiny českožidovského hnutí*, Nákladem Svazu Čechů-židů v Československé republice, str. 11

¹⁰ Tamtéž, str. 11

¹¹ *Český rozhlas, rubrika náboženství* [online]

Vydával týdeník Rozvoj. Zabýval se v něm programem a cílem českožidovského hnutí a jako filosof rozvíjel myšlenku, do jaké míry je asimilace Židů do české společnosti možná. Vohryzkovy názory shrnula Marie Zahradníková: „Židé mohou českému národu prospět morálně i hospodářsky, judaismus jako poselství humanismu se svým smyslem pro sociální spravedlnost a lásku k bližnímu představuje jeden z moderních světónázorů. Asimilace přitom není spásou ani cílem, zůstává prostředkem. Nad veškerou asimilaci tak má být povýšeno úsilí stát se osobně dokonalejším. Asimilace ze strany Židů znamená, že budou svým obrozeným "mosaismem" přínosem českému národu. Obdobně i národní obrození Čechů je nutné založit na mravní obrodě.“¹²

Ustanovení Československé republiky Čechožidé oslavovali stejně jako jejich spoluobčané. Viktor Vohryzek k tomu v říjnu 1918 napsal: „Jsme Čechy a budeme se k českému národu stejně hlásiti a povinnosti své k naší vlasti konati s nadšením a láskou jako dříve. A nebudeme dbáti hlasů těch, kdož nám právo k češství chtějí upírati.“¹³

Vohryzek zemřel v listopadu 1918 a do čela pokrokových Čechožidů se postavil Jindřich Kohn. O Vohryzkovi napsal: „Byl představitelem nové židovské nábožnosti, zapálené českým prožitím.“¹⁴ Vohryzek se přitom hned po válce snažil založit českožidovský deník, který měl pravdivě a bez předsudků informovat o dění ve společnosti. „Tento nový českožidovský deník neměl být žurnalistickou separací od české žurnalistiky, nýbrž měl z židovských rodin a jmenovitě venkovských vymýtiti tradiční Prager Tagblatt.“¹⁵ Vydání prvního čísla Tribuny se nedařilo, deník poprvé vyšel až 1. února 1919.

Právě tisk považovali Čechožidé vedle vzdělávání, které prosazoval především spolek Kasper, za nejvýznamnější nástroj pomoci ve snaze asimilovat se. Jak uvádí Ferdinand Kahánek ve svém spise z roku 1922: „Zbraní, kterou má asimilační hnutí, jest v první řadě tisk. Agitační formou také ponejvíce, jak svědčí celá řada brožurek, jak svědčí i vydávání týdeníku a jak k tomu směřovala snaha vybudovati řádný, hospodářsky zpravovaný dobrý deník, toto hnutí postupuje.“¹⁶

¹² Český rozhlas, rubrika náboženství [online]

¹³ Dějiny českožidovského hnutí, Nákladem Svazu Čechů-Židů v Československé republice

¹⁴ Tamtéž, str. 16

¹⁵ Tamtéž, pozn. Prager Tagblatt byl v té době prestižní deník...

¹⁶ KAHÁNEK, F. Židovská otázka v Československu

I přes všechny snahy zůstali pokračovatelé myšlenek Viktora Vohryzka v menšině. Do čela hnutí se dostali lidé, kteří usilovali o úplnou asimilaci Židů do českého národa s tím, že až bude tento proces završen, českožidovské hnutí zanikne. V říjnu 1919 se Svaz českých pokrokových židů a Politická jednota českožidovská spojily v organizaci s názvem Svaz Čechů-židů v Československé republice. *„Nový politický útvar českožidovského hnutí liší se od dřívějších tím, že neslučuje příslušníky jedné politické strany, nýbrž je střediskem všech českých Židů bez ohledu na jejich politickou příslušnost.“*¹⁷

I nadále se svaz snažil ovlivnit většinu židovstva a přesvědčit je, aby přijali myšlenku hnutí. Jejich členská základna podle údajů Ferdinanda Kahánka měla v roce 1922 pouhých 2200 členů v jedenadvaceti pobočkách po celé republice. Jak podotýká Kateřina Čapková: *„Proto, že většina Židů v českých oblastech neměla problémy v soužití s českým obyvatelstvem, neměli tito Židé ani potřebu se organizovat ve zvláštních spolcích.“*¹⁸

Svaz Čechů-židů byl zrušen v době druhé republiky, která trvala několik měsíců na přelomu let 1938 a 1939.

1.5 Antisemitismus ve 20. letech 20. století

Antisemitismus je projev nenávisti vůči Židům. V dějinách českého státu se objevuje od doby, kdy se Židé zabydleli na našem území. Tehdy vyplýval z náboženské nevraživosti. Křesťané mluvili o Židech jako o vrazích Boha a jako o vyvrhelích společnosti, což si za ukřižování Krista zasloužili.¹⁹ Tyto odmítavé postoje v době starověku však historikové nazývají spíše antijudaismem.

Moderní antisemitismus zasazuje až do doby osvícenství. *„...emancipovaní Židé sehráli důležitou roli v procesu rozvíjející se industrializace, uplatnili se jako významní finančníci a bankéři, vynikli ve svobodných povoláních apod. Rychlý rozvoj společnosti, postupující proces sekularizace a modernizace a především zrod šovinistického*

¹⁷ *Dějiny českožidovského hnutí*, Nákladem Svazu Čechů-židů v Československé republice, str. 16

¹⁸ ČAPKOVÁ, K. *Češi, Němci, Židé?*, str. 174

¹⁹ ZAHRADNÍKOVÁ M., *Historický nástin antisemitismu, s důrazem na české země*, Vzdělávací a kulturní centrum Židovského muzea v Praze

*nacionalismu nahrály vzniku antisemitského hnutí; v této době německý publicista Wilhelm Marr vynalézá slovo antisemitismus.*²⁰

V 19. století, kdy se začaly prosazovat myšlenky společenské rovnosti, se Židé dočkali zrušení řady omezujících zákonů – opustili brány ghett, nemuseli nosit různá speciální označení, mohli se začít učit řemeslům, a dokonce mohli začít navštěvovat i univerzity. Antisemitismus však ze společnosti nevymizel. I přes relativní svobodu byli Židé dál ve společnosti obviňováni například z mravní zvrácenosti, alkoholismu, sexuálního zneužívání žen a nadále i z páchání rituálních vražd. U nás se stal známým již zmíněný případ Leopolda Hilsnera, který údajně zavraždil mladou křesťanskou dívku Annu Hružovou a použil její krev pro rituální účely. Hilsner byl odsouzen k trestu smrti, později mu byl trest zmírněn na doživotí a teprve po dvaceti letech byl Hilsner amnestován. Stalo se tak i díky intervenci Tomáše G. Masaryka, který se postavil na jeho obranu v době, kdy byl vysokoškolským profesorem.²¹

O. G. Blanický v roce 1919 zmiňuje slova Dr. Herbena z roku 1912: „*Pravda je, že český národ ve své většině je antisemitský. Mohl dát upřímnější ještě důkaz svého smýšlení než polenskou pověrou před 13 lety? A mezi rituálními pověřci byli také štváči z inteligence. Dnes pak sotva má který národ rakouský štváctější protižidovský list, nežli my, XX. Věk*“, jenž popírá i že by Židé byli lidé.“²²

Blanický se dál zabývá českým antisemitismem a dělí ho na náboženský, politický a hospodářský. Ten náboženský podle něj ochabuje a téměř už neexistuje. Ten politický dělí na předválečný a válečný a poválečný. U předválečného zmiňuje jako důvod to, že se Židé přikláněli k němčině. Příčinu vidí v germanizačním vlivu josefínské éry – Židé museli vést obchodní knihy německé, židovští snoubenci museli vykonat zkoušku z náboženství v němčině a museli rodinné jméno přijmout německé a také modlitby za císaře v synagoze se musely konat v němčině. Vyzdvihuje v této souvislosti práci Spolku českých akademiků Židů, jehož hlavním úkolem bylo zavedení češtiny do života Židů v českých krajích. Kromě překladu řady knih i modliteb používali Čechožidé k propagaci češtiny i tisk – vydávali český židovský kalendář, dále týdeník

²⁰ ZAHRADNÍKOVÁ M., *Historický nástin antisemitismu, s důrazem na české země*, Vzdělávací a kulturní centrum Židovského muzea v Praze

²¹ *Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity, Antisemitismus*, Informace pro učitele [online]

²² BLANICKÝ, O. G., *O antisemitismu v českém národě*

Českožidovské listy, na jehož místo nastoupil týdeník Rozvoj a později i týdeník Rozhled.²³ Deník Tribuna byl jen dalším pochopitelným krokem.

Příčinu antisemitismu válečného a poválečného vidí Blanický v názorovém rozkolu mezi Čechy a Židy: Češi totiž podle něj jsou rusofilové, Židé jimi však nebyli, protože znali pogromové Rusko jako největšího trýznitele svých souvěrců.

Antisemitismus hospodářský pak považuje Blanický za nejodpornější. Válka podle něj přinesla novou odrůdu antisemitismu a názor, že veškerou vinu na nedostatku a drahotě životních potřeb a potravin nesou Židé. Přitom každý ví, že nedostatek přináší válka. Dále má hospodářský antisemitismus podobu osočování, že Židé mají velkou hospodářskou moc. „*Tuto hospodářskou moc – arciť jen relativní – netřeba popírati. Neboť i zde není správné, vidět jen fakt a nepátrat po příčinách. Pravda, Židé jsou lid velice nadaný, mají neobyčejnou obchodní zdatnost, s níž pojí je ještě střídmost a spořivost a proto bývá s nimi v obchodě nesnadno konkurovat.*“²⁴ Na konci své publikace upozorňuje, že antisemitismus „není jen socialismem hloupým, nýbrž jest také zbabělou odvahou proti slabšímu“.

Ve srovnání s okolními státy byl však antisemitismus v nové Československé republice mnohem méně rozšířený a viditelný. Nicméně ve 30. letech se objevuje stále více v tisku i literatuře. Antisemitismus vyvrcholil holokaustem, při kterém bylo zavražděno zhruba 6 milionů evropských Židů.²⁵

1.6 Deník Tribuna

Českožidovský deník Tribuna začal vycházet v době, kdy se v české společnosti objevila další vlna antisemitismu. Špatná hospodářská situace a zdražování po první světové válce vyvolaly nespokojenost obyvatelstva. A to si našlo ventil. Opět to byli Židé, kteří byli označováni za viníky hospodářských problémů. V mnoha městech došlo dokonce k pogromům. A Židé věděli, že musí s vlnou nenávisti bojovat a že dozrál čas, aby začali vydávat významný deník, který bude komentovat aktuální dění v zemi.

Přitom myšlenku vydávání deníku, který bude konkurencí německožidovskému listu Prager Tagblatt, prosazoval filosof Viktor Vohryzek už v roce 1910. Plány mu překazila válka, která vydání prvního výtisku posunula na únor 1919. Potřebný kapitál

²³ Srov. BLANICKÝ, O. G., *O antisemitismu v českém národě*, str. 12, 13, 14

²⁴ Tamtéž, str. 20

²⁵ Srov. Holocaust, *Dějiny, Antisemitismus* [online]

na nový projekt lidé z organizace pokrokových Židů, později Svazu Čechů-židů, shromažďovali od svých členů už od roku 1918. Výzvu k upisování peněz uvedli následovně: „*Chcete poznati českou kulturu ve všech jejích složkách, abyste k ní přilnuli, myslili a cítili tak jak druzí a nemohli nadále býti cizinci ve vlasti své, k čemuž jste byli nesnášenlivým tiskem často doháněni. Sami jste poznali nebezpečí vám hrozící a sami nám navrhuje způsob sebeobrany... Založením a vydáváním skutečně pokrokového a demokratického listu dokáží čeští židé v praxi dokumentárně, že není rozdílu v osobním vztahu a upřímné lásce k vlasti nám všem společné, v níž jsme se zrodili, že máme stejné tužby, stejná přání jako ostatní nežidovští synové země české, že stejnou horoucí láskou k ní lneme a že jsou jen předsudky a vzájemná nedorozumění, které, žel, tak často v poslední době mezi nás a ostatní veřejnost hráze stavěly.*“²⁶

Peroutka s českými Židy spolupracoval už za války, kdy ho oslovil redaktor Rozvoje Karel Fischer, aby pro týdeník dopisoval. Bylo to náhodné setkání, které se ale po válce stalo velmi výhodným pro obě strany. Židé získali pro svou Tribunu schopného a zajímavého autora, který s prezidentem Masarykem sdílel přesvědčení, že antisemitismus nemá v myšlení moderního člověka co dělat. A z Peroutky se na stránkách českožidovských novin stal známý politický novinář.²⁷

Řada čtenářů byla dokonce přesvědčena, že on sám je Žid. Nebylo tomu tak. Díky němu se stal z Tribuny brzy prestižní český deník. Přispívali do něj významní autoři té doby - například Milena Jesenská, Karel Poláček, Ladislav Klíma, Josef Kodíček, František Langer, Jaroslav Hašek, Jarmila Hašková, Václav Nebeský, Franz Werfel, Marie Pujmanová-Hennerová, F. X. Šalda, Jindřich Kohn. Jejich texty a básně bylo možné si přečíst jak v klasickém vydání, tak i v nedělní příloze. Spolupracovníci redakce překládali díla Balzacova, Valeryho, Ernsta, Kuzmina a mnoha dalších. Deník se postupně rozšiřoval a začaly vycházet různé přílohy – oblíbená byla Módní revue, Technická Tribuna, později i Tribuna dětem.

Podle Pavla Kosatíka vybral členy redakce bratr Viktora Vohryzka Lev Vohryzek. Šéfredaktorem byl Bedřich Hlaváč, novinář, který pocházel z rodiny českých asimilantů. Údajně ale konvertoval ke katolictví. V čele novin stál celých devět let existence listu. Od roku 1925 však přibývalo útoků proti němu i proti orientaci novin, a uznávaný deník postupně ztrácel prestiž. Peroutka bych odpovědným redaktorem do

²⁶ KOSATÍK, P. *Ferdinand Peroutka. Život v novinách*, str. 58, 59

²⁷ Srov. tamtéž, str. 57

roku 1924. To znamená, že odpovídal za to, co se v listu otisklo. Pak dostal od prezidenta Masaryka nabídku založit nový časopis jménem Přítomnost - a Peroutka ji přijal. Ředitelem Tribuny byl Pleschner, který také zasedl ve správní radě ještě vedle Viktora Vohryzka, dr. Pacovského, Vojtěcha Rakouse, Schöna a Fanty.

Za obsah deníku odpovídal ještě také Arne Laurin, významný novinář té doby. Od roku 1921 vedl deník Prager Presse, ovšem v Tribuně zůstal činný, a dokonce podle Pavla Kosatíka v roce 1926 upozorňoval prezidenta Masaryka, že se v prohradním deníku objevují nejenom pravicové, ale i antisemitistické tendence. Deník se totiž potýkal s nedostatkem finančních prostředků a mezi sponzory byly právě i podniky v rukou pravicových agrárníků. Lidé z plzeňských Škodových závodů prý chtěli vyměnit správní radu a vyhodit zakladatele listu, například Lva Vohryzka. Tlak na vydavatele, aby list postoupil Škodovce, byl stále větší. Josef Šimonek, prezident správní rady Škodovky, prý doslova řekl řediteli Tribuny Maxu Pleschnerovi: „*Nechte Židy běžet. My vám dáme náhradu 500 tisíc korun, akcie odkolkujeme a Židé z Tribuny zmizí.*“²⁸ Pleschner to radikálně odmítl, přesto tlak na vydavatele dál pokračoval

Na konci roku 1926 však list skutečně ovládli agrárníci v čele s Šimonkem. V pozadí transakce stál i senátor za agrární stranu Josef Vraný. Od té doby se ekonomičtí redaktoři museli podřizovat přání této vlivné skupiny. Kateřina Čapková k tomu píše, že je opravdovým paradoxem, že původně českožidovský deník skončil v rukou agrárníků, jejichž deník Venkov byl znám svými protižidovskými komentáři. Prestiž Tribuny strmě klesala, až nakonec 30. prosince 1928 vyšla Tribuna naposledy.

Pět dní před posledním vydáním věnovala Tribuna celou stranu šéfredaktorovi Bedřichu Hlaváčovi, který ten den oslavil 60. narozeniny. Přečíst si lze dopis od prezidenta Masaryka, který Hlaváčovi gratuluje, stejně jako Eduard Beneš a Milan Hodža. Ke gratulacím se přidali i členové redakce. V té době to byli: Karel Kačer, Josef Kodíček, Otakar Melan, Emil Pokorný, Gustav Stern, Josef Výšek, Bedřich Weiner, Jiří Dréman, Karel Dvořák, P. Frankenstein, J. A. Holman, Josef Hutter a Antonín Janota.²⁹

²⁸ Srov. KOSATÍK, P. *Ferdinand Peroutka. Život v novinách*, str. 63

²⁹ Srov. *Tribuna deník*, vydání 25. prosince 1928, str. 3

1.6.1 Ferdinand Peroutka

Ferdinand Peroutka se narodil 6. února 1895 v Praze. Svoji žurnalistickou dráhu začal v roce 1914 v deníku Čas, který tehdy vydával novinář, spisovatel a historik Jan Herben. Psal také výtvarné kritiky do listů Samostatnost a Novina. V roce 1919 spoluzakládal a vedl českožidovský deník Tribuna. Ve svých čtyřiaadvaceti letech tak získal velkou šanci ukázat, co umí. V Tribuně vydržel pět let. Pak dostal od prezidenta T. G. Masaryka nabídku řídit politickou revui Přítomnost.

V Tribuně, kde psal především politické texty z domova i ze světa, vydával pravidelně úvodníky Jací jsme. Ty pak také vydal knižně, stejně jako fejetony Z deníku žurnalistova, které vycházely v Tribuně dva roky pod Peroutkovým pseudonymem Petr Jefimovič Antokolskij.³⁰ Přispíval pravidelně také do Lidových novin. Patřil mezi nejmladší Pátečníky, což byla skupina kulturních a politických osobností, které se pravidelně scházely u Karla Čapka. Napsal několik knih, z nichž nejvýznamnější je Budování státu (1933–1936).³¹

V letech 1939 až 1945 byl vězněn nacisty v koncentračním táboře, po osvobození se vrátil k novinářské činnosti. Řídil dál revui Přítomnost, která se přejmenovala na Dnešek. Současně byl šéfredaktorem Svobodných novin.³²

Po komunistickém puči emigroval v roce 1948 nejprve do Londýna a později do New Yorku. Když bylo v roce 1950 založeno Rádio Svobodná Evropa, stal se prvním ředitelem československého oddělení. Spolupracoval s řadou amerických periodik. Zemřel 20. dubna 1978 v New Yorku. Řada odborníků ho nazývá K. H. Borovským dvacátého století.

„Zásluhou jeho ženy Slávky byla přemístěna urna s jeho ostatky na Vyšehradský hřbitov, kde odpočívá vedle významných osobností našeho národa. V Památníku Karla Čapka na Strži u Staré Hutě na Dobříšsku byla otevřena expozice o Peroutkově životě a díle a zároveň upraven pokojík, který mu v letním sídle manželů Čapkových byl trvale k dispozici.“³³

³⁰ KOSATÍK P. *Ferdinand Peroutka. Život v novinách*, str. 74

³¹ Srov. *Cena Ferdinanda Peroutky* [online]

³² BEDNAŘÍK, P., JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B. *Dějiny českých médií*, str. 162

³³ *Cena Ferdinanda Peroutky* [online]

Deník Tribuna a jeho židovská tvář

1.7 První rok 1919

Deník Tribuna poprvé vyšel v sobotu 1. února 1919. Redakce Tribuny tehdy sídlila v Jungmannově ulici v Praze 1. To bylo sídlo firmy Eduard Beaufort, která obstarávala tisk i expedici. Od roku 1921 pak Tribuna přesídlila do vlastních prostor na Karlově náměstí 15. Čtenáři se dočetli hned v hlavičce, že deník vychází dvakrát denně ráno v 6 hodin a pak o 12 hodin později. Ranní vydání ve všední dny stojí 20 haléřů, večerní 10 a vydání v neděli lze pořídit za 30 haléřů.³⁴ Zatímco ranní vydání měla běžně osm a někdy i přes deset stran, ta večerní měla podobu dvoustrany a čtenáři si v nich mohli přečíst hlavní události toho dne ve zkrácené formě. List nevycházel v pondělí. Za inzerci, která vycházela pod názvem Malý oznamovatel, se platilo hotově a předem.

List byl většinou bez obrázků a fotografií, titulky byly velmi malé a v některých případech se jen s obtížemi odlišovaly od klasického textu. To se postupem času měnilo, přibývalo kreseb a větších titulků.

V úvodníku prvního vydání slibuje odpovědný redaktor Ferdinand Peroutka, že autoři listu budou sloužit svému národu a novému státu a bedlivě sledovat všechny události a vývoj věci. „*Chceme pracovati ze všech sil svých k tomu, aby nové poměry, v nichž se celý náš život octl, se vyvíjely jen a jedině na prospěch našeho lidu, abychom my, Čechové, dnes, když se všechny naše dávné sny a tužby splnily, když jsme se stali pány svého osudu, plně dostáli svému poslání a svým úkolům. K tomu není třeba, abychom sloužili té neb oné straně, té neb oné frakci: naopak, doufáme, že svou volností na všechny strany posloužíme zájmům veřejným nejlépe, majíce pevný a nezvratný úmysl bedlivě a v plném porozumění vážné zodpovědnosti denního tisku, sledovati všechny události, všecken vývoj věci.*”³⁵

Upozorňuje dále čtenáře, že Československo ještě není definitivně ustaveno a že převrat, který Češi prožívají, s sebou nese obtíže a nesnáze. Proto burcuje pracovati s plným nasazením, nadšením a sebezapřením, jako nikdy před tím, protože tak lidé pracují pro sebe a za zdravý rozkvět národa českého. Na závěr uvádí: „*Chceme dělat dobrý český denník, to znamená už samo sebou bedlivě sledovat všecken politický,*

³⁴ Pozn.: cena deníku se postupem času měnila, zvyšovala. V posledním roce existence deníku, v roce 1928, stálo denní vydání 80 haléřů. Kromě Československa bylo možné Tribunu koupit také v Polsku, Jugoslávii a Rakousku.

³⁵ *Tribuna deník*, vydání 1. února 1919, str. 1

kulturní a hospodářský život český. K tomu netřeba přidávat programu a hesel – to je náš prostý program.“³⁶

Dále titulní strana obsahuje článek o tom, že jihoslovanský mimořádný vyslanec Ivan Hribar přijel do Prahy. Pod ním je text o nebezpečí bolševismu v Rusku a stránku uzavírá Feuilleton s názvem Básník ve válce. Feuilletony vycházely na podvalu stránky vesměs pravidelně, alespoň v prvních měsících vydání existence listu.

Zvláště v prvním roce vycházely téměř denně pod nadpisem Výživa a zásobování lidu zprávy o tom, kde si mohou lidé vyzvednout jaké potraviny.

Velmi významné byly od začátku do konce existence deníku ekonomické stránky, které informovaly velmi podrobně o dění na českém i zahraničním trhu a zaznamenávaly dění na světových burzách. Právě svou ekonomikou oslovovala Tribuna velkou část židovského čtenářstva. Židé totiž hodně působili v oblasti finančnictví a v podnikatelské sféře.

První několik měsíců se v listu objevovaly hojně zprávy o poválečné situaci nejenom v Československu, ale i v celé Evropě. Řadu zahraničních zpráv přejímali žurnalisté v redakci z České tiskové kanceláře. Velmi zajímavý článek někdo z Tribuny převzal a přeložil z amerických Timesů, kde novinářka Weltermannová píše o tom, jakou bídu viděla při své návštěvě Prahy. *„Bydlí tam rodiny, které před válkou pěkně žily, ale dnes v každé téměř domácnosti, kam jsem přišla – a vybrala jsem si je namátkově – byl aspoň jeden člen rodiny nemocen ze špatné výživy. Viděla jsem mladá děvčata, vyhublá na kost a stížená rozličnými chorobami, které většinou pocházejí z toho, že není vhodné potraviny. Patřily by ovšem do nemocnice, ale v Praze je bída tak velká, že není možno přijímati churavých do nemocnic, vyjma nejhroznějších případů.*“³⁷

Právě velká poválečná bída rozdmýchala podle O. G. Blanického český antisemitismus. Lidé si našli viníky chudoby a nedostatku – Židy. Neuvědomili si, že každá válka přináší nedostatek.

O nějakých výrazných projevech antisemitismu se však první rok redaktoři deníku Tribuna nezmiňují. Jen občas se objevuje nějaká zpráva připomínající, kdo za Tribunou stojí. Například ve vydání z 30. března. Pod nezvykle velkým titulkem: Skupina českých židů, toho času v politických stranách zorganizovaných, se tu píše:

³⁶ *Tribuna deník*, vydání 1. února 1919, str. 1

³⁷ *Tribuna deník*, vydání 7. února 1919, strana 3

„Vystupujeme ve volbách do obecního zastupitelstva se svou vlastní kandidátní listinou z těchto důvodů: Většina nás byla politicky organisována v české straně pokrokové (realistické), na podkladě jejího programu a v ní byla politicky činna. Strana realistická z důvodů nám neznámých vyloučila nás ze svého středu. Již ve svém dřívějším složení přestala zvát do svých schůzí členy židovské, i ty, kteří byli důvěrníky strany, nebo zasedali v jejím výkonném výboru...“³⁸

Že noviny patří Židům, bylo vidět i v Malém oznamovateli, tedy inzertní rubrice, kde se celých 10 let existence Tribuny objevovaly různé inzeráty židovských obchodníků, židovských domácností či se zde oznamovala úmrtí. Běžné byly také inzeráty, které nabízely zprostředkování sňatku: *„Ctěné dámy a pánové, chcete se dobře vdáti, oženiti? Israelskými sňatky, výtečné partie docílíte. Obráťte se a s důvěrou pište pod adresou Emil Popper, Plzeň, Nerudova 12. Zaručena diskrétnost. Přiložte známky.“³⁹*

Běžně se také objevovaly zprávy o tom, že některé ze židovských spolků pořádají setkání nebo nějaký ples.

V únorovém vydání vyšlo: *„Delegát Palestiny Locker předložil resoluci, kterou žádá uznání mezinárodního rázu židovské otázky a právo sebeurčení na tomto podkladu: 1. Úplná občanská rovnoprávnost ve všech zemích a mezinárodní ochrana proti fyzickému pronásledování a hospodářskému potlačování. 2. Svoboda stěhování a usazování ve všech zemích. 3. Národní samospráva a rovnoprávnost. 4. Uznání práva židovského národa na zřízení národního útulku pod ochranou spolku národů. Dále protestuje se v resoluci proti židovským pogromům a žádá se úprava rumunské židovské otázky.“⁴⁰*

Prostor dostaly například i zprávy typu, že *„Pražský velkopřemyslník pan Herbert Fuchs odcestoval dnes jako zástupce zionistické organisace ve státě Československém do Londýna, aby se účastnil pořádané tam zionistické světové organisace, a pan Leon Koerner, kteří jsou od zionistů ve státě Československém na konferenci vysláni, nalézají se již v Londýně.“⁴¹*

³⁸ *Tribuna denik*, vydání 30. března str. 3

³⁹ *Tribuna denik*, vydání 4. prosince 1920, str. 8

⁴⁰ *Tribuna denik*, vydání 9. února, str. 3

⁴¹ *Tribuna denik*, vydání 23. února, str. 5

1.8 Rok 1920

Rok 1920 začal v Tribuně úvodníkem Ferdinanda Peroutky tím, že se stát dočká nové ústavy a že začíná předvolební boj politických stran před dubnovými parlamentními volbami. Poukazuje na to, že při volební kampani se jeví u všech stran snaha po klidnějším nazírání a uklidnění myšlení, které bylo v prvním roce nové republiky rozbouřeno.⁴²

Právě z důvodů blížících se parlamentních voleb se Tribuna více vymezila coby deník českožidovského hnutí. Ve vydání 11. února se píše: „*V počínajícím volebním boji počíná se na plakátech, pozvánkách a projevech tiskových objevovati podpis „spojené židovské strany“.* Podle zprávy ze sekretariátu Svazu Čechů-židů kryjí se za tímto názvem různé frakce sionistické strany. Židovští občané české národnosti, ať organisovaní ve stranách českých či mimo ně stojící, nejsou s nimi v žádném spojení.“⁴³ Pár dní před volbami českožidovský svaz vložil do Tribuny samostatný list, ve kterém velkým písem informuje, že se Sdružení židovských stran do voleb rozhodně nepůjde, že židovské mandáty mohou dopomoci jen k formální rovnosti. A že nevyhnutelným následkem je jen trvalá separace od ostatního občanstva. „*Křivd, jimiž trpíme, nechceme zneužít za program volební. Obrana proti antisemitismu nesjednotí a neudrží v jedné politické straně živly tak různé, jako jsou židé v československé republice, voliči z Čech a ze Slovenska, orthodoxní a svobodomyšlné, podnikatele a zřizenci, rolníci a průmyslníci, českoslovenští legionáři a maskovaní maďaroni a Němci.*“⁴⁴ Burcuje dále čtenáře: „*Židé české národnosti! Uvažujte i ve volebním období, jako vždy uvažujete. Kdo nevolí s českými stranami, nepatří do československého národa. Proto, že dočasně nemáte skutečné plnosti občanských práv, neodhazujte, co jste dosud uhájili! Nesnižujte se sami na občany druhého řádu! Pro chování stran neodříkejte se národa! Ztratíte jen to, čeho se sami vzdáte! Nestavte se mimo národ! Jde o budoucnost v těchto zemích, v tomto státě, v tomto národě. Potvrďte své rozhodnutí pro tuto vlast! Hlasujte pro československou republiku a československý národ!!!*“⁴⁵

Výsledky voleb pak přináší Tribuna 20. dubna 1920. Informuje o tom, že ačkoliv v Praze zvítězila Národní demokracie, zůstalo jen u dílčího úspěchu. Celkově totiž

⁴² Srov. *Tribuna deník*, vydání 1. ledna 1920, str. 1

⁴³ *Tribuna deník*, vydání 11. února, strana 5

⁴⁴ *Tribuna deník*, 11. dubna

⁴⁵ *Tribuna deník*, 11. dubna, pozn. ve volbách, které se konaly 15. května 1919, volilo při hlasování do obecního zastupitelstva přesně 19 706 Židů

vyhrála sociální demokracie. Peroutka se ve svém úvodníku také zmiňuje o Agrární a lidové straně. O spojených židovských stranách není v textu zmínka. Až na druhé straně, kde jsou kompletní výsledky voleb, se lze dočíst, kolik v jednotlivých krajích Židé získali. Šlo o tisíce hlasů. Mandát žádný neuhájili.

V květnu informovala Tribuna v rubrice Denní zprávy o Světové židovské konferenci, která se konala v Karlových Varech. Dostavilo se na ni 80 delegátů z 28 států světa. Předseda konference Leon Motzkin, generální tajemník výboru židovských delegací při mírové konferenci, vyslovil díky vládě republiky Československé nejen za pohostinství, konferenci, nýbrž i za to, že Československo jako první uznalo oficiálně národnost židovskou. Prezident Masaryk poslal holdovací telegraf, v němž projevil přání, aby se jednání konference setkalo s úspěchem.⁴⁶

Že se deník Tribuna musel občas ohrazovat proti napadání ostatních periodik, že jde o židovský list, dokazuje mimo jiné text uveřejněný v srpnovém vydání. „*Pod šťavnatým titulem Drzost židovského kapitalistického orgánu píše Duch Času o naší zprávě ze schůze soc.-demokratické levice na Kladně. Ton ostravského listu je hluboko pod úrovní, která zavazuje k odpovědi. Jeden pasus nemůžeme však přejíti mlčením, aby už zítra neběhal po všem tisku spatřen – podle stupně redaktorské inteligence – vkusnými i méně vkusnými poznámkami. Duch času píše: Slyšeli jsme dokonce, že do poloviny září měl být v Čechách uskutečněn převrat a že účast Tribuny byla zajištěna. Duch Času buď lže, nebo lhal jeho informátor. Ale ten, kdo psal dnešní lokálku, není dobrým žurnalistou. Spíše hloupým člověkem, když z celého způsobu, jakým Tribuna traktuje všechno politické dění v republice, může někdo dojít k výsledku, že lze Tribunu získati pro nějaký převrat, není možno s ním vážně mluvit.*“⁴⁷

Proti antisemitismu vystupuje úvodník ze dne 2. října. Ferdinand Peroutka informuje čtenáře o situaci v Rusku a o tom, že v agrárních listech a listech národně demokratických vedou poté, co byla levicí vyvolána demise Tusarovy vlády, pogromovou akci. „*Přihlíželi jsme dosud skoro mlčky k této taktice, protože víme, že porazí na konec sama sebe, a protože jest známo, že ten, kdo se na poměrech nejvíce prohřešil, musí hledati cestu, na níž by bylo nejlépe vybiti nashromážděnou zlobu lidu. Od dávných dob nebyl nikdo k tomu vhodnější, než žid.*“⁴⁸

⁴⁶ Srov. Tribuna deník, vydání 6. května, str. 3

⁴⁷ Tribuna deník, vydání 28. srpna, str. 3

⁴⁸ Tribuna deník, vydání 2. října, str. 1

Dále se autor zmiňuje, že poměr židovské otázky k bolševictví je dán tím, že mezi politickými zástupci a vůdci komunistů jest jisté procento Židů jako v jiných stranách. „*Vždyť nikdo není nápadnější než žid jako politický nepřítel.*“⁴⁹

Dále se v článku píše, že o něco vážnější jsou bajky Venkova, podle něho Židé zmohutněli hospodářsky. „*Jest to takřka neuvěřitelné, jak něco takového může býti hlášáno a ještě hůře, věřeno.*“⁵⁰ Autor dále upozorňuje na to, že Židé se zabývali až do sovětského převratu z 66 procent obchodem a 34 procent jich bylo zaměstnáno jako řemeslníci a dělníci a že komunismus odstranil v Rusku všechn legální obchod a zdecimoval řemesla. Uvádí také zprávu z berlínského časopisu Jüdische Rundschau, která naříká nad stavem Židů v Rusku. Informuje o tom, že takřka všichni Židé byli zařazeni do kategorie nepracující, bez ohledu na to, zda vykonávali řemeslo. Nastala strašlivá honba na židovské masy, konaná oddíly Rudé armády, jímž pomáhala dobrovolně antisemitská lůza.⁵¹

K židovské otázce v Rusku se vrací Peroutka ještě v dalším textu, který vyšel na titulní straně 9. října. Píše v něm: „*Mnoho se mluví o krutosti a o krvežíznivosti bolševismu jako o židovském fenoménu. Byla také krvavá francouzská revoluce židovská? A pařížská komuna? Byl carismus se svými popravami, s krveprolitím před Zimním palácem židovský? Je židem Lenin, nejkrutější z lidových komisařů, člověk, jemuž pod září idey docela vybledly takové nicůtky, jako je lidský život, a jenž v době, kdy čezvyčajka popravovala po tisících, napsal, že sovětové soudy jsou příliš mírné?*“⁵² Dodává, že carismus a válka učily lid jen krutosti – a krutost bolševismu je proruská, domácí, nikoli židovská.

Vzhledem k tomu, že Peroutka v textu dál vytýká Venkovu nepravdivé informace o situaci v Rusku a potažmo i v Čechách, vypukla mezi oběma periodiky ostrá polemika. Venkov následující den vydal reakci na Peroutkův text a ten na něj reaguje další den v Tribuně, tedy 10. října. „*Věděl jsem dobře, čemu se vydávám, podepíšu-li polemiku proti Venkovu vlastním jménem. Sobotní Venkov přinesl již odpověď. Jsem velmi dalek toho, abych chtěl výroky Venkova proti mně umlčeti, naopak, hodlám jim dopomoci k rozšíření.*“⁵³ Píše, co všechno Venkov uveřejnil a vysvětluje své stanovisko.

⁴⁹ *Tribuna deník*, vydání 2. října, str. 1

⁵⁰ Tamtéž

⁵¹ Tamtéž

⁵² *Tribuna deník*, vydání 9 října, str. 1 a 2

⁵³ *Tribuna deník*, vydání 10. října, str. 1

Ve vydání 21. října je v Tribuně uveřejněn článek s názvem Protižidovské bouře v Holešově o výsledku obžalovaných vojáků, kteří v prosinci 1919 napadli několik židovských domovů a vyrabovali je. Zabili při tom Heřmana Grünbauma. Podle výpovědi poškozených bylo plenění důmyslně připraveno. Mladíci ovšem tvrdili, že se jeli z Kroměříže jen podívat, jak to vypadá, když se vyhánějí Židé do Palestiny.⁵⁴

Další článek o pokračujícím líčení s obviněnými v Olomouci zmiňuje vydání 23. října a následně vydání 25. října. Přelíčení toho dne bylo podle autora při vši tragice projednávaného předmětu jevištěm grotesky. Byla totiž vyslýchána městská stráž v Holešově a autor je přirovnává k Shakespearovým strážníkům ze hry Mnoho povyku pro nic.

Další článek, který se zmiňuje o Židech, vyšel 4. prosince. Jmenuje se Židé v Rusínsku a vysvětluje situaci před volbami v Maďarsku, kde se ustanovila samostatná židovská strana podporovaná mnoha „vynikajícími“ rabíny a jde do voleb. Tribuna se zmiňuje o tom, že v jednotlivých stolicích Rusínska žije kolem 100 tisíc židovského obyvatelstva a z toho zhruba polovina půjde k volbám. Podotýká, že Maďaři hlasy židovského obyvatelstva rozhodně ztratili.⁵⁵

Po celý rok 1920 se v deníku tiskly zprávy z židovských schůzí, přednášek a plesů. Spolkový život židovského obyvatelstva byl velmi aktivní, což dokládá právě množství uveřejněných zpráv. Například: *„Spolek Rozvoj na Smíchově pořádá ve prospěch podpůrných institucí Českožidovských v úterý 9. března ve velké dvoraně Národního domu na Smíchově velký umělecký večer za spoluúčinkování nejpřednějších sil. Dramatický odbor českožidovského kroužku sehraje aktovku studentskou historiku „na bytě“ od Jaroslava Distla...“*⁵⁶

*„Representační ples akad. Spolku Kapper dříve Spolku českých akademiků-židů pořádán bude dne 25. ledna 1921 ve všech sálech Obecního domu hlavního města Prahy. Veškeré dotazy a reklamace řízeny budtež na kol. JUSt. Jos. Sterna...“*⁵⁷

Nešlo však vždy jen o kulturní a společenské akce, inzerovaly se i různé pomoci. Byly však i zprávy jiného rázu. Například že jsou ještě volná místa pro osiřelé židovské chlapce. *„V israelském sirotčinci na Vinohradech jest několik míst uprázdněno. Žádosti*

⁵⁴ *Tribuna deník*, vydání 21. října, str. 5

⁵⁵ *Tribuna deník*, vydání 4. prosince, str. 5

⁵⁶ *Tribuna deník*, vydání 21. února, str. 5

⁵⁷ *Tribuna deník*, vydání 19. prosince, str. 7

bud'ěž podány do 1. května u ředitelství na Královských Vinohradech, Komenského ul. 16. ⁵⁸

Do Tribuny dopisovala celá řada významných autorů, z nichž měla řada židovský původ. Nešlo vždy jen o denní zpravodajství, ale velký prostor byl dán i fejetonům, básním, ukázkám z tvorby. Ukázkou mohou být v Denních zprávách z 12. února aforismy doktora Viktora Vohryzka: „*Není na světě mizerie, kterou by si člověk nedovedl odpustit. Máme nejhorší náladu, když zlou náladu nemůžeme na nikoho svézt. Kdo se chce ženit, pospěš si k zubnímu lékaři. Nevíš nikdy, co budeš musit překousnout. Většina lidí dovede chodit rovně jen po rovných cestách...*” ⁵⁹

1.9 Rok 1921

V roce 1921 byla založena akciová společnost tiskařská, vydavatelská a nakladatelská s názvem Tribuna, která převzala tisk stejnojmenného deníku. Zároveň nová společnost začala vydávat i různé knihy a publikace, mezi prvními byla například Psychologie průměrného člověka od Viktora Vohryzka nebo Z deníku žurnalistova od Ferdinanda Peroutky. Věnovala se také tisku letáků, plakátů, oběžníků. Ustavující valná hromada společnosti Tribuny se uskutečnila 20. února.

Na počátku nového roku novináři v Tribuně řešili, kdo by měl být nominován za českou republiku na Nobelovu cenu – Otokar Březina, nebo Alois Jirásek?⁶⁰

Kromě všech důležitých zpráv z politického, společenského a kulturního života a ekonomického života nezapomínalo vedení redakce ani na zprávy vztahující se k židovské otázce. A v roce 1921 jich bylo uveřejněno opravdu hodně.

Hned 1. ledna vyšel krátký článek o tom, že se bude 9. ledna konat pohřeb zneuctěné thory. Šlo o zprávu převzatou z Židovských zpráv. V listopadu totiž vtrhl dav lidí do židovské radnice a její synagogy a roztrhal thoru, která zde byla uložena. Pražský rabinát prohlásil 9. leden za den smutku – muži do 20 let se měli postit celý den a ženy a mládež alespoň do 1. hodiny odpolední.⁶¹

Českým Židům se věnuje také článek na titulní straně Tribuny vydané 5. února. Informuje o tom, že se chystá sčítání lidu, přičemž v dotaznících bude poprvé rubrika

⁵⁸ *Tribuna deník*, vydání 15. dubna, str. 5

⁵⁹ *Tribuna deník*, vydání 12. února, str. 3

⁶⁰ Pozn. Nobelovu cenu za literaturu získal v roce 1921 francouzský básník a prozaik Anatole France.

⁶¹ Srov. *Tribuna deník*, vydání 1. ledna 1921, str. 3

„národnost“, v závorce pak bude uvedena řeč mateřská. K problému se vyjádřil redakci Svaz Čechů-židů. „*Jsmo opravdu zvědaví, kolik těch osob, které přiznávají národnost židovskou, uvedou mateřskou řeč německou a kolik mateřskou řeč českou. Bude to nepochybně nový doklad k našemu starému tvrzení o německé podstatě československého sionismu.*“⁶² Svaz dále píše o tom, že hádat se o to, zda se čeští Židé mohou počítat k národu nebo ne, je už odbyto a překonáno. „*Nač opakovati známé poukazy na zjevné rozdíly tělesné, na dokázanou nejednotnost krevní? Nač zahajovati znova dlouhé výklady o sociálním původu židovské odlišnosti, o tom, jak tato odlišnost mizí od emancipace, stálým pokrokem ke skutečné rovnoprávnosti, nač zdůrazňovati znova a znova, že dvoutisíciletá historie nás dělí od jiných židovských skupin a spojuje s naším okolím?*“⁶³ Svaz připomíná v textu, že se Židé mohou přihlásit k židovské národnosti, ale že Čechožidé považují pokusy o vytvoření židovské národnosti jen za zbytečnou komplikaci, která zdrží vývoj, který prosazují. A to je asimilace do českého národa.

Výsledky sčítání byly uveřejněny až o téměř patnáct měsíců později a vyplynulo z nich, že v Československu bylo 13 604 807 obyvatel, z toho 238 727 cizinců. K československé národnosti se přihlásilo 8 759 186 lidí, 3 122 390 bylo národnosti německé, téměř půl milionu ruské národnosti, přes sedm set tisíc maďarské a 180 tisíc židovské.⁶⁴

Ve vydání 3. března se na titulu objevuje článek s názvem Židé v Palestýně. Informuje o tom, že bývalý vrchní velitel francouzských vojsk v Sýrii generál Goureaud vystoupil ve francouzské sněmovně s tím, že nejjistější oporou pořádku a evropské kultury na levantském pobřeží jsou a budou palestínští Židé. Vyzval vládu, aby podporovala židovskou kolonizaci na území, které je pod její svrchovaností. Apeloval také na francouzské Židy, aby podporovali budování židovské domoviny v Palestině. Francie se totiž k plánu židovské Palestiny stavěla chladně.

Ačkoliv Francie přerušila styky s Vatikánem, a docházelo k rozluce církve a státu, nedovedla si úplně představit, že by se svatá místa křesťanská v Sýrii dostala do židovských rukou. Podobné to bylo v Palestině, která byla obsazena Angličany. Z počátku se protizidovský směr v Palestině opíral o bohaté křesťanské Araby a o

⁶² *Tribuna denik*, vydání 5. února, str. 1

⁶³ Tamtéž

⁶⁴ *Tribuna denik*, vydání 17. června, str. 3

velkostatkáře, dosavadní skutečné pány země. Neinformovaný lid bylo celkem jednoduché obrátit proti Židům a demonstrace vyvrcholily výtržnostmi v Jeruzalémě. Pak ale nastal obrat, protože správy území se ujal vrchní komisař Herbert Samuel. Ten uklidnil rozbouřené masy ve velmi krátké době. Až pak bylo možné začít s plánováním židovské kolonizace. Bylo to v době, kdy světová válka, sociální revoluce v Rusku a protižidovské demonstrace osvobozeného Polska značně postihly východoevropské židovstvo, které tvořilo většinu Židů světa. Při pogromech zahynulo na sto tisíc Židů a mnoho z nich ze zmíněných zemí prchalo. Evropské země, které najednou byly ohroženy velkým přívalem těchto uprchlíků, se tak začaly o palestinskou otázku zajímat. Sionistická organizace se obrátila na všechny Židy s výzvou, aby finančně přispěli na vybudování nového státu. Došlé peníze se poslaly do Palestiny, kde mnoho Židů začíná nový život. Mezi nimi i několik podnikatelů z Čech.⁶⁵

Ve vydání 16. dubna je uveřejněna zpráva, že českožidovská veřejnost postavila svému zesnulému vůdci Viktoru Vohryzkovi a jeho věrnému příteli Stanislavu Schulhofovi pomník na pardubickém hřbitově. Figurální pomník vytvořil akademický sochař Kodet. Pomník byl slavnostně odhalen 24. dubna.⁶⁶

K židovským vyhnancům z Ruska, Polska, Rumunska a Maďarska, kteří žádali o azyl v dalších evropských zemích, se vrací ještě fejeton českožidovského novináře Vojtěcha Rakouse ve vydání 22. dubna. S názvem *Fechtem u židovských milionářů* popisuje návštěvu u 32 židovských milionářů, ke kterým šel žádat, zda by neposkytli finanční pomoc právě pro uprchlíky. „... *jeden jediný zachoval se jako skutečný milionář, jak o něm pohádky vypravují. Projevil vřelý zájem o věc a dal. Dal obnos, jak se na skutečného milionáře sluší a patří a dal ten obnos s takovým ušlechtilým a skromným gestem, že mi toto gesto způsobilo větší radost než obnos sám...*“⁶⁷

Pak prý ještě šest milionářů projevilo jakýs takýs zájem o židovskou bídu, dali menší obnosy a chovali se zdvořile. Ostatních 25 milionářů nazývá Rakous chamradí. Pozastavuje se nad tím, jak lidé, kteří dokážou utratit za jediný den víc než někdo za celý rok, nedokáže pomoci bližnímu v nouzi.

Velký prostor je v *Tribuně* vydané 24. dubna věnován vzpomínce na Viktora Vohryzka, filozofa, lékaře a otce myšlenky vybudovat českožidovský deník. Jeho práci

⁶⁵ Srov. *Tribuna deník*, vydání 3. března str. 1, 2

⁶⁶ Srov. *Tribuna deník*, vydání 16. dubna, str. 4

⁶⁷ *Tribuna deník*, vydání 22. dubna, str. 1

a životu se věnuje celý podvalový text, který pokračuje na druhé straně a pak ještě na třetí straně i s jeho kresbou. Články připomínají i jeho přítele doktora Stanislava Schulhofa, který zemřel krátce po Vohryzkovi.⁶⁸

V červnu vyšel v Tribuně v Denních zprávách článek o postavení Židů v bolševickém Rusku. Text začíná: „*U nás přechoasto slýcháme líčiti bolševictví jako německo-židovský švindl. Fakt, že v čele bolševické vlády ještě několik židů, přenáší se nenávistně na všechno židovstvo. Jak nesprávné jsou tyto názory, dokazují zprávy, nyní čím dál hojnější a přesnější, o postavení židů v Rusku, které není jak z následujícího vysvítá, nijak skvělé, ani závidění hodné a vyvrací z dostatek falešné představy o židovském vlivu v Rusku.*“⁶⁹

Dál autor vysvětluje, že sympatie Židů k sovětské vládě byly rázu vesměs negativního. Za carského Ruska docházelo často k antisemitistickým akcím v podobě pogromů, za vlády sovětů se situace trochu uklidnila, nicméně ani tak se Židé nemají příliš dobře. Píše, že v židovských poměrech se zrcadlí poměry celého Ruska a že bolševická agitace využívá amerických peněz. „*Od bolševiků židé přirozeně ničeho nedostanou. Provádí se tedy pomocí akce pro pogromované židy cestou filantropie za americké peníze. Tato péče jest fiktivní, neboť ústupky se činí pouze proto, aby se dostalo peněz. 50 procent shrábne 20–30 úředníků, z nichž jest většina komunistická, jen jeden nebo dva buržoové. Židovské obce byly rozpuštěny a na místě nich zřízeny komisariáty... Jsou to zcela byrokratické úřady o 150 úřednicích, bez významu pro židovský život.*“⁷⁰

Autor dále podotýká, že většina Židů v Rusku jsou sionisté a že jakmile se otevrou hranice, nastane silné stěhování do Palestiny.

Vydání 17. července informuje na titulní straně o sionistickém sjezdu, která se právě koná v Praze. Autor píše o tom, jak je dobré pro republiku, že se taková mezinárodní akce u nás koná a že nás „sveze“ do širokého světa. „*Svědčí dále jistě pro kulturní úroveň naší republiky, že jest jediným ze států sukcessorním, kterému nebyla mírovou smlouvou uložena výslovně ochrana židů, neboť víra v náš demokratism pronikla tak, že nebylo třeba tohoto opatření proti pogromům. Že sionism, který jest dnes světovým hnutím, vyvolil si půdu našeho státu ke svému sjezdu, svědčí o tom, že*

⁶⁸ Srov. *Tribuna denik*, vydání 24. dubna, str. 1, 2, 3

⁶⁹ *Tribuna denik*, vydání 20. června, str. 4

⁷⁰ Tamtéž

*přesvědčení o tomto demokratismu a této toleranci – přes některé ostudné zjevy – proniklo skutečně do celého světa.“*⁷¹ Největší vliv sionismu v diaspoře vidí autor právě ve vytvoření národa v Palestině, který přijme sionisty z Evropy a tím umožní dokonalou asimilaci Židů západoevropských do národů.

Ke sjezdu se vrací ještě článek ze 7. září, který je také na titulní straně. Opakuje vesměs to samé.

Zajímavý je text z 8. září o židovské situaci v Polsku. Byl tam jmenován nový ministerský předseda a ten se po svém jmenování dotkl právě židovské otázky. V Polsku se totiž prý věří, že židovstvo usiluje pomocí Anglie, Německa a Ruska o zničení země. Nový předseda promluvil tak, že se pokusí situaci uklidnit a vyzval zástupce Židů, aby mu předložili požadavky. Židé žádají o nápravu deseti problémů, mimo jiné o to, aby byla zrušena různá omezení získaná ještě mírem říšským, aby mohli Židé pracovat i o katolických svátcích, aby bylo možné organizovat obecní samosprávy a aby se skutečně potíraly pogromy a nešikanoval se židovský tisk konfiskacemi...⁷²

Ve vydání 22. října přináší deník zprávu o vyloupení olomoucké synagogy. Lupiči, kterých bylo zřejmě více, byli ale vyrušeni, protože nechali mnoho cenného stát. Škoda byla odhadnuta na 40 tisíc korun. Policie se o zločinu dozvěděla velmi brzy a pes Lustig běžel po stopě až na židovský hřbitov, kde však stopu ztratil.⁷³

Tribuna vydaná 16. listopadu opět na titulní straně otiskla článek českého profesora D. Filipa, který byl ředitelem slovenského gymnázia a píše o židovské otázce na Slovensku. Přináší sondu z města Mikuláše, kde žije 30 procent Židů, kteří se zabývají především obchodem a službami. Před převratem tvořili Židé základ maďarské společnosti. Byli schopní a nabízeli služby, bez kterých se lidé neobešli. A pak přišla nová republika a Židé nevěděli, ke komu se přihlásit – k Němcům ne, k Maďarům také ne a ke Slovákům těžko, protože řada z nich neuměla jazyk. Tak si podle autora rozhodli být sionisté. Slováci Židy moc nemusí, ale uvědomují si, že bez Židů je Slovensko nemožné a dlouho ještě bude. „*Jsou antisemiti, ale namjí síly doznati si, že si na svoje židy už zvykli a že bez promyšleného programu nic se vykonat nedá. Vlastních*

⁷¹ *Tribuna deník*, vydání 17. července, str. 1

⁷² *Srov. Tribuna deník*, vydání 8. září, str. 4

⁷³ *Tribuna deník*, vydání 22. října, str. 4

obchodníků skoro nemají, a kdyby se tu usadil Čech, začnou autonomní říkat, že je horší než žid a bude to po nich opakovat každý.“⁷⁴

Autor navrhuje, aby se se Židy na Slovensku počítalo, přiblížili se zájmům Slováků a zároveň se vychovával slovenský dorost k obchodování, aby vše nedrželi právě jen Židé.

Ve stejném listopadovém vydání nabízí K. Vorovka čtenářům text s názvem Pohanství, křesťanství, židovství. Přibližuje tak myšlenky Maxe Broda z jeho nové knížky vydané mnichovským nakladatelstvím Kurt Wolff pod názvem Heidentum Christentum. Podle autora je Brodova filozofie postavena na paradoxu, že konečné a specifické je nutnou bází nekonečného a všeobecného. *„Zázrak posvěcení konečného nekonečným může se státi v každém z nás, dostane-li se nám daru milosti. Křesťanství se mylně domnívá, že jediný Ježíš svým životem a svojí smrtí byl schopen opatřiti milost celému člověčenstvu, a že k účasti na milosti vede pro všechny stejně předepsaná cesta, buď cesta svátosti dle církve katolické, aneb cesta pouhé víry, dle nauky Lutherovy. Docela jinak židovství! Milosti může dojíti každý člověk jinou individuální cestou, a shledá pak s nesmírnou radostí, že to, co si ukládal jako povinnost trpkou a vlastní osobnost omezující, zázračně se promění v nejvytouženější vlastní přání a osobní uspokojení...*“⁷⁵

1.10 Rok 1922

V roce 1922 doznala Tribuna, co se týká podoby, dalších změn započatých již v předchozím roce. Zvětšily se titulky, články bylo od sebe možné lépe rozeznat, přibýlo obrázků. Vydavatelství Tribuna se v tomto roce přeměnilo na akciovou společnost Středočeská knihtiskárna, která zřídila nakladatelství Obelisk, kde vydala necelou stovku knižních titulů.

Změnilo se také jméno Nedělní přílohy v nedělním vydání na Nedělní besídka. Ta se věnovala především literárním dílům básníků a prozaiků. Začaly v ní také vycházet stránky pro dětské čtenáře.

⁷⁴ *Tribuna deník*, vydání 16. listopadu, str. 1, 2

⁷⁵ *Tribuna deník*, vydání 16. listopadu, str. 5

Co se týká článků, které se nějakým způsobem věnovaly Židům a židovské otázce, mohu zmínit zprávu ze 7. ledna, která informuje o smrti lékaře Alberta Kahna z Čáslavi, který byl židovského původu a s nímž se přišla rozloučit řada významných lidí.

O pár dní později se objevuje v Denních zprávách jen kratičká noticka o tom, že proti židovským obchodníkům byla v Maďarsku založena celá řada společností, která měla za účel je vypudit. Jenže většina z nich se dostala do dluhů a na ministerstvo financí se tak dostalo přes 80 žádostí o finanční pomoc. Celkem požádaly stát o několik set milionů korun.⁷⁶

V lednovém vydání informuje Tribuna krátce také o tom, že při opravách Staronové synagogy našli dělníci ve štěrbině zdiva vetché kabalistické pergameny. Podle vrchního rabína jsou staré asi 200 let, ale velkou historickou cenu nemají.⁷⁷

Kolumbus židovského původu? Je název další zprávy, která je převzata z Israelit. Wochenschrift für die Schweiz. Čtenáři se dozvědí, že španělská vláda jmenovala zvláštní komisi, která má zkoumat, zda byl Kryštof Kolumbus židovského původu. Zdá se totiž, že mořeplavec byl Maranne, což je španělská nadávka pro pokřtěné Židy, kteří zůstali věrni své staré víře. O této skutečnosti svědčí také to, že se jeho cesty do Ameriky zúčastnilo hodně Židů. „*K židovským předchůdcům Kolumbovým náležejí židé Vecinho, jenž zlepšil nautický kompas, Levin ben Cerson, vynálezce kvadrantu a astronom Ibn Esra.*“⁷⁸

Antisemitismus testatora, který odkázal poslanci Rudolfu Beranovi většinu svého jmění je titulek dalšího článku, který v Tribuně vyšel 25. února. Je o tom, že A. O. Schindler odkázal ve své závěti 1 209 600 korun v českých cenných papírech a 305 300 korun v cenných papírech rakouských a maďarských poslanci za agrární stranu Beranovi a mimo jiné ve své závěti nařídil, aby mu bylo probodnuto srdce, ale nikoli lékařem židovského původu. Také na pohřbu nesmí být podle přání nebožtíka žádný Žid.⁷⁹

Zázračný rabín Rokach z Mukačeva odjel po šesti letech z Československa zpátky do Polska. Do Čech se s ním vrací asi 150 Židů, kteří uprchli po válce před nepokoji ve východní Haliči. I o tom informuje březnová Tribuna.

⁷⁶ Srov. *Tribuna deník*, vydání 15. ledna 1922, str. 5

⁷⁷ Srov. *Tribuna deník*, vydání 21. ledna, str. 4

⁷⁸ *Tribuna deník*, vydání 4. února, str. 6

⁷⁹ Srov. *Tribuna deník*, vydání 25. února, str. 4

Hned pod touto zprávou je další, která osočuje klerikální stranu z podněcování náboženské nesnášenlivosti. V pražském Bráníku totiž došlo k zavraždění rodiny Ledeckých a klerikální časopis Čech psal o tom, že v sousedství má obchod Israelita Hirsch, a podle toho, jak o tom informoval a zdůraznil při tom židovský původ obchodníka, tak se Tribuna domnívá, že každý čtenář musel pojmout podezření, že jsou Hirschovi se zločinem nějak spojeni. *„Ale nebyli by to právě klerikálové, kdyby v každém zločinu neviděli nějakého žida či bezvěrce. Oč lepší by byl tisk, kdyby každý případ posuzoval individuálně a nechtěl darebáka přičítati vždy jinému národu, straně či náboženství.“*⁸⁰

Část z přednášky Josefa Kodíčka, významného židovského představitele meziválečné kultury, tiskla Tribuna po dobu jednoho měsíce ve třech částech pod názvem Židovská ironie a evropská kultura. První část vyšla 30. dubna a autor v ní polemizuje o smyslu židovských hnutí – o asimilantech i sionistech. Zamýšlí se nad tím, že je židovství neodčinitelným způsobem „trivialisováno, převádí-li se na jednotky národnosti“. Tvrdí, že židovství proroků je židovstvím diaspory a že Židé nikdy nepřestali bloudit pouští...⁸¹

V dalším díle Kodíček tvrdí, že se stalo běžným heslem, že Žid v diaspoře jest neproduktivní. A že myslitelé jako Schopenhauer a Wagner tím odůvodňovali svůj antisemitismus. A že i sami židovští myslitelé konstruovali teorie o neproduktivnosti Židů v diaspoře. *„Vytyká-li Schopenhauer židům, že jsou národem bez metafysiky, můžeme to vysvětlit jen atavismem plebejské nespravedlivosti vůči židům, jemuž propadají někdy i duchové zcela vysocí. Vytykati národu, jenž jest samým ztělesněním metafysičnosti a metafysických pudů, jehož život sám jest symbolem metafysického osudu, jest asi tolik, jako upírati mu dlouhý nos mezi očima.“*⁸²

Pokračuje, že relativismus Židů není neproduktivitou, ale amplifikací duševního života. V Židech je podle Kodíčka nízkost spojená s výškou. Výše židovského ducha vyvěrá z nízkosti jako ohromující protiklad. Odtud pochází podivuhodná extrémnost židovských vlastností, kladných i záporných. Připomíná také lidový názor, že Žid, je-li hodný, je dvojnásobně hodný a je-li zlý, je víc zlý než ostatní.

⁸⁰ Tribuna deník, vydání 22. března, str. 3

⁸¹ Srov. Tribuna deník, vydání 30. dubna str. 2, 3

⁸² Tribuna deník, vydání 14. května, str. 2

Ve třetím díle svého příspěvku píše Kodíček mimo jiné, že Žid je starší než Evropa, jež ještě stále řeší problémy, které jí předložil, a to monoteismus, křesťanství a spinozismus. Velká zkušenost dějinná, vzrostlá z práce a utrpení a zesílená pronásledováním, zpracovala židovského ducha v delikatesu a zralost, abychom jí byli překvapeni. Svůj příspěvek pak uzavírá myšlenkou, že si Židé musí uvědomit konečně sami sebe. „*To neznamená sionism, jenž jest něčím polovičatým. To znamená vědomé židovství v diaspoře, vědomé si svého velkého kulturního poslání, své ceny, síly a své vůle. Okolní národy nejsou nic tak kavalírského, aby bylo nutno jim nadbíhati. Ten, kdo stojí plně sám v sobě, kdo ze sebe vydá všechnu sílu, všechno teplo, všechnu lásku, všechno nashromážděné utrpení a jedinečné vítězství, více činí pro národ, s nímž spolupracuje, a konečně i lidstvu, než onen vždy obdarovaný, za sebe se stydící hrdina, který volá: nedám se z národa vyhodit.*“⁸³

O situaci Židů v Polsku informuje Ferdinand Kulhánek v zářijovém vydání deníku. Podle něj vláda musela kapitulovat před zahraniční židovskou propagandou a mluví o kulturní autonomii Židů. Z obav před veřejností ale ještě nic neudělala. Všim jsou v Polsku vinni Židé, obyvatelé si našli původce v naprostém chaosu a bezradnosti, ve kterém se země nalézala. Mnoho pesimistů tak vidí jen jediné řešení – vystěhování Židů pryč z Polska bez ohledu na jejich jedinečnou hospodářskou sílu. Polští Židé se v odvetě k pogromům snaží organizovat veškeré menšiny pro jednotný postup proti Polákům. Rozpor je velmi silný a podle autora nemá teď Polsko palčivější problém.⁸⁴

1.11 Rok 1923

Je to rok, kdy se antisemitismu a židovské otázce noviny příliš nevěnují, jen v dílčích textech. Nicméně se začínají v tomto roce objevovat v novinách zmínky o fašismu, který se pomalu ale jistě dostává ke slovu v okolních zemích.

Zmínku související s židovským tématem nacházím ve vydání 1. dubna, kde na titulní straně si lze přečíst článek o výtržnostech v Rumunsku. „*Po studentských výtržnostech v Bukurešti došlo opět k antisemitským projevům v Jasech, kde nacionalisté pořádali ve středu večer schůzi, po níž zamýšleli uspořádat pouliční demonstrace. Jízda však rozehnala demonstranty, ale několika skupinám se podařilo*

⁸³ *Tribuna deník*, vydání 28. května, str. 5

⁸⁴ *Tribuna deník*, vydání 9. září, str. 1, 2

vniknouti v noci do židovských čtvrtí, kde bylo rozbito tisíce oken a několik osob poraněno. Přes 50 osob, většinou studentů, bylo zatčeno.“

V ten samý den vychází v novinách také výzva Židovské veřejnosti! Šlo o výzvu mnoha lékařů, kteří vyzvali židovskou veřejnost k darování finančních prostředků, které by zachránily od uzavření izraelské hospitály ve Františkových Lázních, v Karlových Varech, Mariánských Lázních a v Teplicích.⁸⁵

Na titulní straně 17. května vyšel krátký článek o antisemitskému atentátu v Krakově. Pumový atentát byl proveden na redakci židovského časopisu Nowi Dziennik, nikdo nebyl zabit, i když v redakci bylo při výbuchu několik redaktorů. Atentát byl již třetím v krátké době – první byl proveden v bytě rektora Jagellonské univerzity, druhý proti židovské organizaci Bund.⁸⁶

K pumovým atentátům v Krakově se vrací ještě text z 27. května pod názvem Fašismus v Polsku. Zmiňuje se o tom, že dolní komora polského Národního shromáždění diskutovala nad pumovými atentáty a většina účastníků se shodla, že má politické pozadí a že původce by se měl hledat v pravici. Zástupci pravice ovšem dokazovali pravý opak a tvrdili, že atentáty jsou důsledkem vnitropolitického napětí.⁸⁷

V červnovém vydání se objevuje výzva k pomoci. *„Situace židovských studentů vyspěla na vrcholný stupeň nouze a bídy. University na Litvě, v Rumunsku, Polsku a Maďarsku jsou pro židovské studenty více méně nepřístupny. Ve Vídni panují „hakenkreuzleři“ a denně přicházejí z tamějších učilišť zapuzení studenti. S upřímnými díky zjišťujeme, že naše republika stala se jediným asylem studentů-uprchlíků, ale ubozí ti zde hladoví a jsou bez přístřeší. Prostředky, které máme k dispozici jsou nepatrné a zdaleka nevystačí ku zmírnění bídy opuštěného studentstva. Proto pomozte židovským studentům! Rychlá pomoc, dvojitá pomoc!“⁸⁸* Za pomocné židovské komité je podepsán vrchní rabín Jindřich Brody, ředitel Otto Freund, ředitel Josef Propper, Vojtěch Rakous, min. rada Emil Wiesmayer a Ludvík Singer. Za výkonný výbor židovského studentstva je podepsán Zdeněk Landes.

V srpnu se v Karlových Varech opět konal sionistický kongres, o němž informuje Tribuna 18. srpna. Hlavním tématem byla kolonizace, přistěhovalectví, průmysl,

⁸⁵ Srov. *Tribuna deník*, vydání 1. dubna, str. 3

⁸⁶ Srov. *Tribuna deník*, vydání 17. května, str. 1

⁸⁷ Srov. *Tribuna deník*, vydání 27. května, str. 2

⁸⁸ *Tribuna deník*, vydání 18. června, str. 4

zemědělství a výchova v Palestině. Kongres na tyto účely věnoval celkovou částku 531 tisíc liber šterlinků.⁸⁹

Říjnová a listopadová čísla Tribuny se zabývají německými socialisty jak u nás, tak v Německu a informují o snahách Adolfa Hitlera dostat se k moci. Vydání 11. listopadu píše o situaci v Mnichově: „*Pod tlakem stanného práva obnovuje se v městě pořádek a celkem klid. Sem tam dochází však mezi ozbrojenou mocí a Hitlerovými stoupenci ke srážkám, neboť Kahr dal říšské obraně a policii rozkaz, aby každou byt i slovní provokaci trestali prostě bitím. Hitlerovi se podařilo uprchnouti a není známo kde se zdržuje...*“⁹⁰

Velký článek na titulu o protibolševickém hnutí ruských Židů přináší Tribuna 17. listopadu. Zmiňuje se o tom, že liga bojující proti antisemitismu si nedovedla získat sympatie a podporu aktivních členů vlasteneckých kruhů. Naopak. Desítky zástupců ruských politických stran, protibolševických hnutí a význačné osobnosti intelektuálního světa vyzvali k energetickému boji proti bolševismu. Po šesti letech totiž bolševici zanechali ve státě jen spoušť. „*Vlastenecká jednota ruských židů je pevně přesvědčena o tom, že bolševici jsou pro židy zrovna tak jako pro ostatní národy, obývající Rusku, největší možným zlem a že bojovati ze všech svých sil proti vládě světové sběře na Rusi je naší svatou povinností k lidstvu, kultuře, vlasti a národu židovskému...*“⁹¹ Text pokračuje prohlášením, že je nutné toto přesvědčení šířit mezi Židy celého světa.

Páté výročí od smrti Viktora Vohryzka připomíná článek a titulní straně 27. listopadu. Autorem je bratr Viktora Leo Vohryzek. Vzpomíná na rodiče a rodiště.

1.12 Rok 1924

Pro Tribunu jde o rok, kdy se změnili vlastníci, a odešel nejvýznamnější představitel deníku Ferdinand Peroutka. Čtenáři si však změn podle mého názoru nepovšimli, nanejvýš tak, že už nenašli Peroutkovy úvodníky. Na titulu deníku se objevují nejčastěji články Josefa Kodíčka, do té doby vedoucího redaktora divadelní rubriky.

Ve vydání Tribuny v tomto roce lze najít celkem hodně příspěvků na téma fašismus, a to především v okolích zemích. O židovské otázce u nás i v zahraničí se

⁸⁹ Srov. *Tribuna deník*, vydání 18. srpna, str. 4

⁹⁰ *Tribuna deník*, vydání 11. listopadu, str. 2

⁹¹ *Tribuna deník*, vydání 17. listopadu, str. 1, 2

zmiňuje několik větších článků na titulních stranách, dál vycházejí v Tribuně všechny možné zprávy o plodném spolkovém životě Židů v republice, výzvy na sbírky a pozvánky na kulturní akce a přednášky.

Zajímavým seriálem, který začal vycházet už na konci roku 1923 v Tribuně na podvalu titulní strany a pokračoval i v roce následujícím, jsou výňatky: Z paměti olomouckého arcibiskupa dra. Theodora Kohna.

Kohn byl židovského původu, ale jeho rodiče konvertovali ke křesťanství. Studoval teologii, byl vysvěcen na kněze, později byl jmenován konsistoriálním radou, papežským komořím a apoštolským radou a asesorem. Pak byl kanovníkem olomoucké metropolitní kapituly a roku 1892 byl zvolen arcibiskupem. Celkem záhy se však na jeho adresu snesla kritika. Byly mu vytýkány protokolární výsledky kněžství, překážky v ustavování katechetů, trestání lidí v arcidiecézi. Nakonec mu Svatý stolec doporučil, aby podal rezignaci. To udělal, a protože mu byl zakázán pobyt v olomoucké arcidiecézi, odešel do Rakouska.⁹²

V lednovém vydání píše Josef Kodíček o situaci v českožidovském hnutí, které se rozhodlo uspořádat v Praze první celorepublikový sjezd. Zamýšlí se nad tím, že ani sionismus ani asimilace, jež jsou podivuhodným způsobem lícem a rubem téže tradiční medaile, nevyslovují kulturní a filosofický dosah židovské situace. *„Ale vědomé židovství, jež involvuje vědomou a hlubokou vnitřní spolupráci s národy, mezi nimiž se židé ocitli, přesvědčení o velkém mravním úkolu ve vytváření evropské situace, co největší aplikace židovské bytnosti v tomto evropském úkolu, toť jsou cíle, jež se dnes otevírají českožidovství...“*⁹³

Na pokračování vychází v únorových vydáních Tribuny vždy na titulu příspěvek Karla Kříže o Židech v Americe. Rozebírá jejich situaci od dob, kdy se dostali první Židé na kontinent až po situaci ve 20. letech.⁹⁴

Hlavním textem deníku z 27. května je zpráva Josefa Kodíčka pod názvem Komu patří Tribuna. Zabývá se útokem doktora Lederera v Národním Osvobození, který zaútočil na deník s tím, že ho převzala skupina z řad průmyslníků a že ovlivní do té doby nezávislé směřování deníku. Kodíček ve svém příspěvku tvrdí, že útok je zbytečný a že Lederer je pouze uražený a mstí se, že nedostal místo ředitele podniku a že byl

⁹² Židovská obec Olomoucká [online]

⁹³ Tribuna deník, vydání 13. ledna 1924, str. 1

⁹⁴ Pozn. vyšly celkem tři texty, a to 13., 15. a 16. února 1924

možná někým z ředitelství uražen. Podle Kodíčka suma, kterou průmyslníci do deníku vložili, rozhodně neznamená, že by byla ohrožena jeho nezávislost. „*Pan dr. Heidler ani reálně neprojevil svou chuť, dělali v Tribuně také trochu politiky, stačila pouhá možnost takového úmyslu a již akcionáři jednomyslně odmítli takovou možnost a spojili se v jednotné frontě k odražení eventuál. ambicí průmyslníků...*”⁹⁵

Peníze od průmyslníků Tribuna potřebovala pro další existenci. Jak Kodíček píše, trpěla finančně tím, že její investice byly učiněny v době inflace, takže bylo nutné odepsat velké položky na objekty a stroje. „*Můžeme zde říci, že nabídek nových úpisů bylo značně, že však žádná se nejevila zcela bezpečna v hlediscích redakční nezávislosti. Byly odmítnuty: Tribuna se ztracenou naprostou bezpečností redakční svobody ztrácí pro nás všechny smysl. Až se naskytly osobnosti, jež projevily záruky, ba samy kladly zvláštní důraz na to, aby dosavadní nezávislost listu a dosavadní jeho směr byly zachovány a upevněny. Tyto osobnosti nabídly úpis, schopný Tribunu sanovat, a to za modalit, jež jsou ideálním rozřešením otázky.*”⁹⁶

Kodíček však neprozradil, kdo je novým upisovatelem. Nabízí doktoru Ledererovi, aby sám dal prozkoumat celé mysterium otázky, komu Tribuna patří. „*Patří sobě, uskutečňujíc tak v Čechách nezvyklý paradox volnosti a čistoty, i kde jde o peníze a finanční transakce v tomto životě bohužel nutné.*”⁹⁷

Celkem obsáhle na titulní straně z 9. července informuje zpráva s názvem Zdravé hnutí v židovstvu o činnosti Ortu, společnosti pro podporování řemesel a zemědělství v židovstvu. Do Prahy přijeli o výsledcích činnosti a plánech do budoucna informovat pánové Leon Chassanowitsch a Vladimír Grossmann. Společnost byla založena roku 1880 v Petrohradě za účelem, aby v židovstvu, jež obzvláště v Rusku se do té doby věnovalo výlučně obchodu, bylo podporováno řemeslo a zemědělství. Peníze získává společnost od filosemitských svazů všech zemí, a tak její jmění je 6 milionů franků. Má 55 poboček v Polsku, Litevsku, Estonsku, Rusku a Rumunsku, další v Anglii, Francii, Německu, ve Spojených státech a v Kanadě.⁹⁸

Zajímavý článek vychází na titulní straně 11. července. Pod názvem Asimilovaný Žid se neznámý autor zamýšlí nad knihou mladého francouzského intelektuála René Groose Enquete sur le probleme jurif. Groos se podle autora článku asimiloval tak, že se

⁹⁵ *Tribuna deník*, vydání 27. května, str. 1

⁹⁶ Tamtéž

⁹⁷ Tamtéž, str. 2

⁹⁸ Srov. *Tribuna deník*, vydání 9. července, str. 1, 2

stal antisemitou, nepřestává se cítit Židem. Přijal doktrínu francouzského royalismu se všemi důsledky. Podobně jako Charles Maurras vidí v Židech rozkladný element – na jedné straně žene zemi k sociální revoluci, na druhé „vrhá stát v područí mezinárodně organisovaného židovského kapitálu“. Svou knihu postavil na anketě, která však podle pisatele nepřináší nic přesvědčujícího o francouzském židovstvu.⁹⁹

O židovském kongresu světové pomoci v Karlových Varech informuje srpnové vydání v Denních zprávách. Účastní se ho 132 delegátů, kteří zastupují 75 židovských pomocných organizací ze všech koutů světa. Mimo delegáty se dostavili ještě zástupci dalších židovských organizací včetně humanitního řádu B'nai B'rith. Z přednášek účastníků vyplynulo, že organizace vydala v poslední době 24 milionů franků ve prospěch Židů ve východní Evropě. Účelem kongresu bude úprava židovské emigrace a zřízení trvalého židovského světového svazu pro sociální péči. Zástupce židovské Národní rady v Praze dr. Margulies nezapomněl zmínit, že kongres se koná ve státě, jehož prezident je vzorným příkladem sociálního porozumění a pravé lidskosti.¹⁰⁰

Rektor – antisemita, to je název krátké zprávy, která vyšla v Tribuně 7. prosince. Píše se v ní, že inauguraci nového rektora na německé technice profesora Füretenaua, se nezúčastnili svobodomyšlní studenti. A to proto, že rektor prohlásil, aby ho doprovázeli jen zástupci studenstva antisemitského.¹⁰¹

V prosinci vychází na dvakrát článek F. Svojsého Židovská otázka na Podkarpatské Rusi. Zabývá se problémy, které židovskou rasu na tomto území trápí. Autor je rozděluje na dva – vnitřní, týkající se vnitřních záležitostí Židů a židovské autonomie, a pak problém vnější, vycházející z poměru ke státu a ostatním národnostem, které obývají Podkarpatskou Rus.¹⁰²

⁹⁹ Srov. *Tribuna deník*, vydání 11. července, str. 1,2

¹⁰⁰ Srov. *Tribuna deník*, vydání 23. srpna, str. 3

¹⁰¹ Srov. *Tribuna deník*, vydání 7. prosince, str. 5

¹⁰² Srov. *Tribuna deník*, vydání 23. a 24. prosince, str. 1

Závěr

Cílem mé práce bylo zjistit, zda se v deníku Tribuna, který vycházel v Československu od roku 1919 do roku 1928, nějakým způsobem odrazilo to, že jej založili lidé z českožidovského hnutí. A zda se objevovaly na stránkách deníku texty proti antisemitismu, a texty, které čtenářům ukazovaly činnost židovské menšiny v pozitivním světle.

Deník Tribuna je v literatuře zmiňován jen okrajově. Pokud se vůbec nějaké informace o jeho vazbách na židovské hnutí objevují, tak pouze takové, že čtenáři listu mohli tyto vazby poznat jen z inzertních stránek. Mé bádání, které jsem provedla na stránkách Tribuny, mě však přesvědčilo o něčem jiném. Z článků, které list tiskl, bylo i pro nezasvěceného čtenáře zřejmé, že je prožidovský, že odmítá antisemitismus, fašismus, že se snaží informovat o velmi bohatém spolkovém životě Židů v tehdejší Československu. Deník Tribuna byl ukázkou skutečně profesionální novinářské práce a stavěl na nezávislosti, kterou mu akcionáři, alespoň v prvních několika letech existence, umožňovali. Přesto si myslím, že bylo jakousi povinností novinářů deníku, aby se názorově postavili k židovské menšině. Proti útokům na jakoukoliv menšinu, včetně té židovské, se stavěla i tehdejší vláda včele s prezidentem Masarykem. Tribuna politiku Hradu sdílela.

Do listu navíc psaly významné osobnosti tehdejšího kulturního života, z nichž mnozí byli židovského původu a netajili se s tím. I to přispívalo k osvětě židovské myšlenky v Československu, alespoň do roku 1924, kdy jej vedl novinář Ferdinand Peroutka. Právě v roce 1924 se finančně za deník postavili lidé z řad průmyslníků a ti přece jenom čistý židovský původ deníku narušili.

Při vypracování této práce jsem použila metodu přímou, získala jsem informace přímo z historického pramene. Metodou sondy jsem prozkoumala všechna sobotní a nedělní vydání z let 1919 až 1924 a dále všechny titulní strany deníku. Dále jsem použila metodu synchronní a komparativní.

Věřím, že tato práce může být přínosem, jak pro současnou židovskou komunitu, tak i zdrojem informací pro ty, kteří budou mít zájem dané téma dál zpracovávat.

Seznam použitých zdrojů

Archivní fondy

Tribuna deník, Praha 1919 – 1924, 1928, Národní muzeum, Časopisecké oddělení, vždy sv. I – IV.

Literatura

BARTONÍK, F., *Židé v Československé republice*, Opava, tiskem knihtiskárny Slezská Grafia v Opavě, nákladem Národního osvobození v Místku. ISBN neuvedeno

BEDNAŘÍK, P., JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B., *Dějiny českých médií, Od počátku do současnosti*, Praha, Nakladatelství Grada Publishing, 2011. ISBN 978-80-247-3028-8

BLANICKÝ, O. G., *O antisemitismu v českém národě*, Praha, nákladem edice „Obrození“, tiskem obchodní tiskárny Merkur, 1919. ISBN neuvedeno

BLODIGOVÁ, A., BUBENÍK, J., KŘEŠŤAN, J., *Židovské spolky v českých zemích v letech 1918–1948*, Praha, Sefer, 2001. ISBN: 80-85924-27-7

Ferdinand Peroutka [online]. Cena Ferdinanda Peroutky. Dostupné na WWW:

<http://www.ferdinandperoutka.cz/index2.php?pname=ferdinand_peroutka>

ČAPKOVÁ, K., *Češi, Němci, Židé?*, Praha, Nakladatelství Paseka, 2005, ISBN 80-7185-695-9

Českožidovské hnutí po ustavení ČSR [online]. Český rozhlas, rubrika Náboženství [cit. 2009-04-12]. Dostupné na WWW:

<http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/salom/_zprava/ceskozidovske-hnuti-po-ustaveni-csr--570412>

HILLEL, J. Kieval, *Formování českého židovstva. Národnostní konflikt a židovská společnost v Čechách 1870–1918*, Praha – Litomyšl, Paseka, 2011. ISBN 978-80-7432-174-0

Antisemitismus, Informace pro učitele [online]. České Budějovice, Jihočeská univerzita, Pedagogická fakulta. Dostupné na WWW:

<<http://www.pf.jcu.cz/stru/katedry/pgps/ikvz/podkapitoly/b04zide/13.pdf>>

KAHÁNEK, F., *Židovská otázka v Československu*, Praha, Vydal F. S. Frabša, tiskli Neuber, Pour a spol., 1922. ISBN neuvedeno

KOSATÍK, P., *Ferdinand Peroutka. Život v novinách (1895–1938)*, Praha – Litomyšl, Paseka, 2003. ISBN 8071855685

MIKULÁŠEK, A., *Antisemitismus v české literatuře 19. a 20. století*, Praha, Votobia, 2000. ISBN80-7220-090-9

Dějiny českožidovského hnutí, Nákladem Svazu Čecho-židů v Československé republice Praha Smíchov, tiskem L. Ballenbeergera. ISBN neuvedeno

PĚKNÝ, T., *Historie Židů v Čechách a na Moravě*, Praha, Sefer, 2001. ISBN 80-85924-33-1

Nakladatelství soudobé původní a přeložené beletrie a publicistiky při deníku Tribuna v Praze [online]. Praha: Slovník českých nakladatelství, Obelisk. Dostupné na WWW:

<<http://www.slovník-nakladatelství.cz/nakladatelství/obelisk.html>>

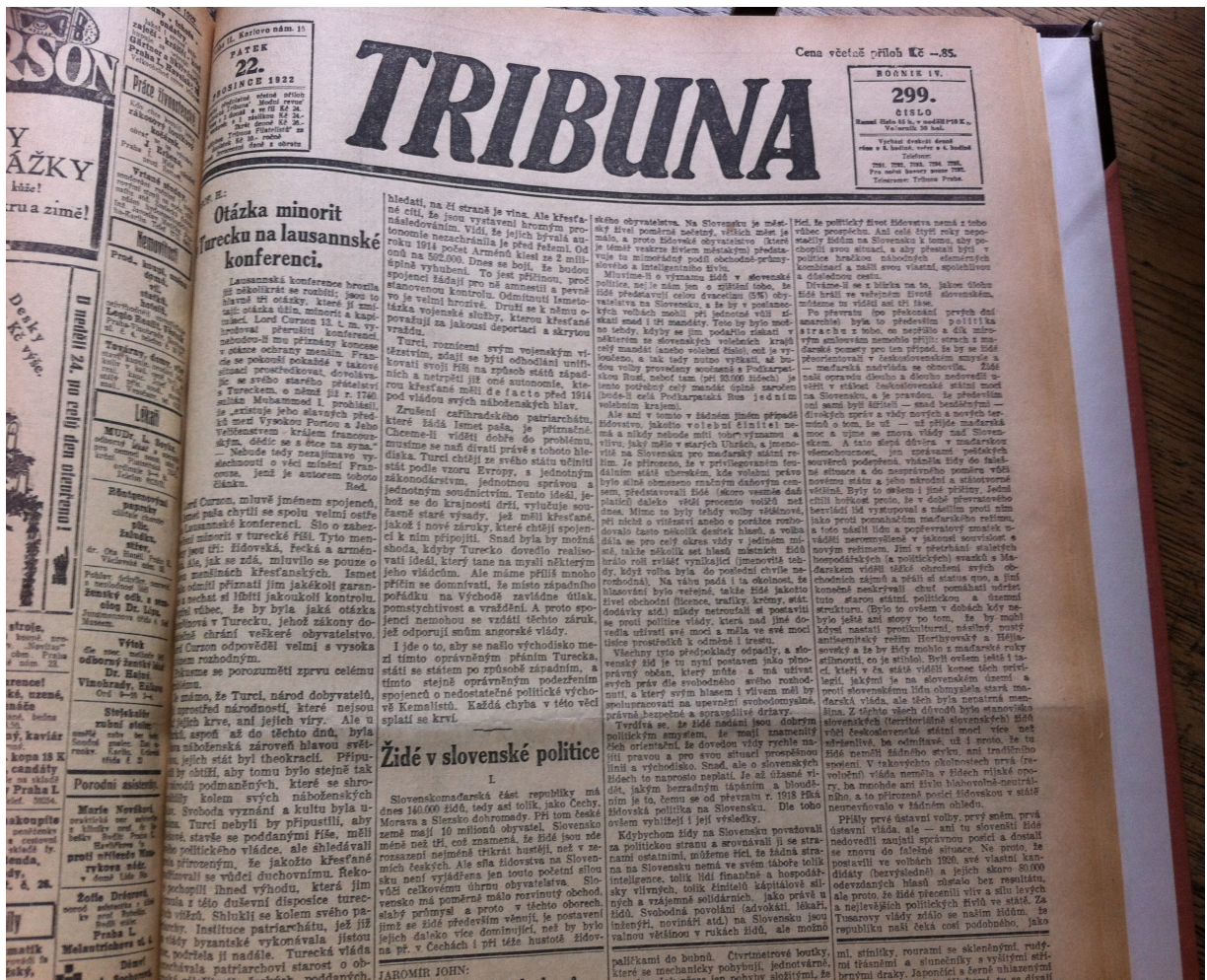
ThDr. Theodor Kohn, olomoucký arcibiskup s židovskými kořeny [online]. Židovská obec Olomoucká. Dostupné na WWW: <<http://kehila-olomouc.cz/rs/2750/thdr-theodor-kohn-olomoucky-arcibiskup-s-zidovskymi-koreny>>

Seznam příloh

Obr. č. 1 – Tribuna deník, vydání 22. 12. 1922, titulní strana

Obr. č. 2 – Tribuna deník, vydání 5. 2. 1921, titulní strana

Obr. č. 3 – Tribuna deník, vydání 1. 2. 1919, titulní strana

Abstrakt

KABRNOVÁ, K. *Boj proti antisemitismu na stránkách deníku Tribuna v letech 1919–1924*. České Budějovice 2013. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce PhDr. Jan Samohýl, Th.D.

Klíčová slova: Židé, antisemitismus, Tribuna, deník, historie, sionisté, Svaz Čechů-židů, Peroutka, tisk, média, první republika, integrace, asimilace

Práce zkoumá texty, které vycházely od roku 1919 do 1924 v deníku Tribuna, a zjišťuje, zda se v nich autoři nějakým způsobem staví proti antisemitismu a jakým způsobem informují o židovském hnutí. Deník založili členové českožidovského hnutí. V první části popisuje dobu počátku první Československé republiky z pohledu židovské komunity. V druhé části přibližuje články publikované v Tribuně na základě bádání v dobových výtiscích deníku.

Abstract

KABRNOVÁ, K., *The fight against anti-Semitism on the pages of the Tribune in 1919–1924th*, České Budějovice 2013, bachelor thesis, Jihočeská univerzita, Fakulty of Theology, Department of Education, supervisor PhDr. Jan Samohýl, Th.D.

Key words: **Jews, anti-semitism, Tribuna, newspaper, history, zionists, Peroutka, press, media, integration, assimilation**

The work examines the texts that came out from 1919 to 1924 in Tribuna newspapers and determines if the authors wrote about anti-Semitism and how they informed about activity of the Jewish movement. Journal was founded by members of the Czech Jewish movement. The first part of my work describes the beginning of the first period of the Czechoslovak Republic from the perspective of the Jewish community. The second part brings the articles published in the Tribuna on the basis of research in historical copies.